

Beyni olan düşünür. Hayatını idame ettiren her insan evladının bir beyni olduğuna göre, hepsi *bir şeyler* düşünür. *Düşünce* deyince, bunların hangisinin daha değerli olduğunu nasıl biliriz? Düşüncenin iyisi nasıldır yani?

Bu konuda basit bir kritere bakıyorum: Bir düşünce ne kadar vazih, açıksa, o kadar iyidir. Ayrıntılı olması değil, vazih olması önemli çünkü kimi zaman ayrıntı fikri boğar ve fikirdeki eğriliği örter.

Vazihlikten kastım, manası herkes için aynı ve anlaşılabilir demek. Bizde *düşünür* deyince, *kendi söyler, ancak kendi ve çevresi anlar* tarzı adamlar geliyor akla. Amenna, bunlar da düşünür ama ne dediklerini çoğu farklı anladığından, ürettikleri düşüncenin kalitesi düşüktür. Çökmeye, delinmeye, esnemeye yatkındır. Tohumlarını kuşlar yer. Diktikleri ağaçlara keçi dadanır.

Vazihlik kriterine göre, mesela Hegel iyi bir düşünür değildir, Schopenhauer ondan iyidir, Kant da ondan iyidir ama Hume bunların hepsinden iyidir. Şahsen *İngiliz başarısının* temelde vüzuha ve açıklığa verdikleri önemden kaynaklandığını düşünürüm. Batı medeniyetinin başarısının temelinde de bu vardır.

Allah İbrahim Halilullah dışında kimseye tek başına bir medeniyet kurmayı nasip etmemiş. Fikir vazih olduğunda, yani bir insanın ne dediğini anladığımızda, kabul veya reddetmek elimizde olduğunda, fikir oyununa, düşünce faaliyetine katılan çok olur. Umran ve medeniyet bu sebeple vazihlik etrafında büyür. Ben vazih bir şey söylersem, sonra başkası da bunu vazihen geliştirebilir veya reddebilir; sonra başkası da ona katılır, bu faaliyetin sonunda hayatı daha iyi anlar, daha doğru işler yapabiliriz. Ancak mistik bir takım fikirler serdedip, bunların insanı *daha iyi* yapacağını iddia ederek, insanlara müphemlik aşılayarak, *düşünce faaliyetinin* değil tek bir kafadan serdolan lafın insanın iyi yaptığını iddia etmiş oluruz.

Bizde *değerli düşünce adamı*, söylediklerinin mümkün olduğunca anlaşılmasına, her beyni olanın ona erişmemesine gayret eder. Ayak takımına düşünmek fazladır, onların yapması gereken büyük üstada hürmet edip, çayını getirip götürmek ve ayakkabılarını parlatmaktır.

Tarihçinin biri, Batılıların medeniyetçe ilerlemelerinin önemli sebeplerinden birinin Greklerin, Fenike alfabesini alırken, fazla gelen harfleri *sesli harfe* çevirmeleri olduğunu söyler. Fenike alfabesinde ve onun temeli Mısır Kopt yazılarında, Fenike yazısının diğer evladı Arap ve İbrani yazılarında ünlü harf yoktur, sadece ünsüzler vardır. Sesli harfleri yazıda açık açık belirtmek, diğerine göre daha vazihdir. Bu sayede, okuma bilen bir insan, yeni bir kelimeyle karşılaştığında okuyabilir ancak mesela Arap/İbrani/Fenike/Çin yazılarında, kelimeyi başka birinden sözlü olarak öğrenmemiş biri, sadece yazısına bakarak onu okuyamaz. Bu basit fark, tabii ki tek başına medeniyet farkını izah edemez ancak vazihliğin anlamını gösterir.

/Doğu/ vazihliği, *terbiyesizlik* ile *enayilik* arasında bir yerde anlıyor. Çinliler vazihliğin tezi Konfüçyüsçülük ile, antitezi Daoizm arasında, Müslümanlar vazihliğin tezi Kur'an-ı Kerim ile, antitezi gelenek arasında, ikincilerine temayül gösteriyor. *Üstadlar* yanlış çıkmak yerine, yanlışın da, doğrunun da *bir* olduğunu, iyilik adına kötülükle mücadele etmek yerine, hepsinin Allah'ın işi olduğunu

söylemeyi tercih ediyor. Kendileri benim gibi naçiz ayak takımına da susmayı telkin edince, fikrimizi herkese açıkça söylemenin bile *maharet* haline geldiği noktaya inkılab ettik. Vazih olup *kalp kırmak* yerine, müphem olup fitne üretiyoruz. Bunu da maharet sanıyoruz.

Batı medeniyeti yavaş yavaş vazihliği terk ediyor ve kendini değişik türden mistisizmlere kaptırıyor. Bu arada biz daha vazih olmayı öğreniyoruz. Daha net konuşmayı, *büyüklerin* bildiğini sandığı şeyleri bilmediklerini, anlaşmaları net yapmanın önemini, doğru ve eğri arasında net ölçüler getirmenin kıymetini, büyük ölçüde onları taklit ederek *yeniden* öğreniyoruz. Yüz yıl sonra, insanlığın fişi çekilmemiş olursa, bağımsız fikirlerimiz bile olabilir. Umut fakirin ekmeği.